

Tarımda partiyi ne zaman kaybettik?

Aykut Göker

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı 42, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı 11 araştırma kuruluşu var. Bir bölümü Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemli misyonlarla kurulmuş ve o yılların en iyi imkânlarıyla donatılmış olan bu kuruluşların pek çoğunun, 1980 sonrasında gücünü yitirdiği biliniyor. Bu durum, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı olanları kapsamına alan **Tarımsal Araştırma Projesi Araştırma Master Plânı**'nda (Ekim 1995) bütün açıklığıyla ortaya konmuş:

“Tarımsal araştırmalarda yeterli stratejik plânlama yapılmadığından, tüm araştırmacı kitlesince müştereken karar birliğine varılan hedef, strateji ve öncelikler bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye için bir değer taşıyan araştırmalara kaynak tahsisi konusunda ölçü alınacak ortak bir mesnet yoktur. Genellikle Araştırma Enstitüleri isabetli araştırmalara odaklanamamakta ve ... enstitülerde birbirleriyle bağıntılı olmayan, mali desteği yetersiz, başarılı bir sonuç üretme ihtimali oldukça düşük, çok sayıda küçük proje yürütülmektedir.”

“Bireysel araştırma projelerinin bazıları, başka yerlerde devam eden araştırmalar veya başka enstitülerdeki ilgili araştırmalar yeterince incelenip dikkate alınmaksızın yapılmaktadır. Bunun sonucu olarak, araştırma projelerinin bir kısmı ya daha önce yapılmış ya da yapılmakta olan çalışmaların tekrarı olmaktadır. Araştırma projesi dokümanları çoğu zaman, ayrıntılı plân ve iş takvimlerinden yoksundur ve düzenli bir şekilde başarı değerlendirmesine tabi tutulmamaktadır. En önemlisi, çoğu disiplinlerde kritik sayı ve kapasitede araştırmacı kitlesinin bulunmayışı, pek çok enstitüde araştırmacı sayısının yetersizliği, çok-disiplinli araştırma ekiplerinin oluşturulmasını ve karmaşık araştırma problemlerinin sistem yaklaşımı içinde ele alınmasını mümkün kılmamaktadır.”

Master Plân tarımsal araştırmalarda, ulusal bir politika ve strateji belirlemeye ve anılan araştırma kuruluşlarını buna göre yeniden düzenlemeye olan ihtiyacı da dile getirmiş:

“1980'li yıllarda araştırma ortamı değişmiştir. Araştırma teşkilâtı muhtelif defalar reorganize edilmiş ve araştırmaya sağlanan mali ve kurumsal destek önemli ölçüde azalmıştır. 1980'lerin başından itibaren, araştırmalar üzerinde giderek daha güçlü bir merkezîyetçi kontrol yaklaşımı benimsenmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı merkez birimleri hâlihazırda, araştırma bütçesini, maaşları, personel tayinlerini, personel ile ilgili diğer hususları, eğitim, seyahat (görevlendirme), personel transferi, ekipman ve döner sermayeden sağlanan gelirleri kontrol altında tutmaktadır. Araştırma organizasyonuna yeterli inisiyatif tanımayan bu yaklaşım, araştırma enstitüleri ve araştırmacıların tarım sektöründe ortaya çıkan ihtiyaçlara tam olarak cevap vermelerini güçleştirmiştir. Bu şartlar altında, araştırma servisinin bir önceki on yılda elde ettiği ivme ve verimliliği devam ettirmesi mümkün değildir.”

Master Plân, bu tespitlerden sonra, bu kuruluşlar için yeni bir misyon ve vizyon tanımı da yapmış. Ancak, yeni misyon tanımına uygun bir yapılanmanın gerçekleşmediği; BTYK'nın 25 Ağustos 1997 günlü kararı gereğince başlatılan, “bu kurumları bilimsel ve teknolojik araştırmaların doğasına uygun olarak, özerklik temelinde yeniden yapılandırma ve

araştırmacıları için çağın normlarına uygun bir çalışma ortamı sağlama” yolundaki girişimlerin de sonuçsuz kaldığı yine bilinen bir husus.

Yeni biyoteknoloji, gen mühendisliği, bilgisayar teknolojisi ve uzaktan algılama [uydu] teknolojisinin tarım ve hayvancılık alanındaki uygulamalarına egemen olmak, bu alandaki rekabet üstünlüğünün kesici ucu haline gelirken; sanayi ülkeleri üretim tekniklerini ve ürettikleri ürünlerin niteliklerini bu teknolojilerden yararlanarak geliştirebilmek, özellikle de, nitelikleri önceden insan eliyle belirlenmiş (ama kendisi tohum vermeyecek) tohumlar geliştirme yeteneğini kazanmak için tarımsal araştırmalara olağanüstü bir önem verirken, demek biz, mevcut araştırma potansiyelimizi yok etmekle, elde kalan araştırma kuruluşlarımızı yeniden düzenleme önerilerine direnmekle uğraşmışız. Bütün bunlar, son zamanlarda, tarım sektörünü tamamen “piyasa ekonomisi”ne uyarlama yönündeki yasal düzenlemeler karşısında, tarım ve hayvancılığımızın yok olacağı dile getirilince aklıma geldi. Tarım ve hayvancılıkta biz partiyi asıl ne zaman kaybettik dersiniz?

agoker@ttgv.org.tr

CBT, 14 Temmuz 2001.